

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre . . 12 kor.
Fél évre . . . 6 „
Negyedévre . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

Hirdetés díja:

Egész oldal . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . 4 „
Nyolczad oldal . 2 „

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

A jövőért.

A legközelebbi napokban megkapják lelkész-társaink a lelkészek tanuló fiait segélyző egyesület felhívását, mely az aláírások gyűjtését megindítja.

Főlöslages volna szót vesztegetni arra, hogy mennyi gondot lenne az ilyen egyesület a szegény evang. lelkész vállairól, a ki fiait és leányait házon kívül, nagy kiadással kevés bevételből, kénytelen iskoláztatni.

Az egyesület azon elven alapszik, hogy szövetkezzünk: egymás terhét oszszuk meg, egymás befolyását, jóindulatát gyümölcsöztessük, könnyítsünk sorsunkon, úgy a hogy tisztességes módon lehet. Ezzel nemcsak a magunk helyzetét tesszük elviselhetőbbé, hanem a lelkészi állást is tűrhetőbbé változtatjuk át, ha a gyermeknevelés gondját enyhítjük.

Nem lehetetlen ám az, a mit az egyesület akar; hiszen a tanítók példája megmutatta már, hogy összetartással, buzgalommal milyen sokat lehet tenni ezen a téren. Eötvös-alap, tanítók háza, árvaháza stb. mind ily módon jöttek létre. Csak van mi bennünk is annyi belátás, annyi jóakarát, annyi összetartás, hogy a mit mások meg tudtak tenni, azt mi is meg tudjuk tenni!

Bizzunk magunkban is, bizzunk hitrokonainkban is, bizzunk istenünkben is, és a most elültetett csemetének édes gyümölcseit élvezhetjük.

Nem tagadom, hogy édes örömmel tölti el keblemet az a gondolat, hogy már ezen az őszön segélyt adhatunk lelkésztársaink fiainak, s örömet szerezhetünk itt-ott lelkésztársainknak, a kiket pedig személyesen nem is ismerünk, s hozzájárulunk adományunkkal és fáradozásunkkal ahhoz, hogy egy-egy lelkészfiú könnyebben végezhesse tanulmányait, s becsületet szerezzen előhaladásával a

papi családnak és a papi állásnak! De még ennél is nagyobb örömet szerez nekem az a tudat, hogy olyan egyesületben gyűjthetjük össze lelkésztársainkat, a hol nem zavarja összhangzó törekvésünket sem a nyelv különbsége, sem a theológiai irányok versengése; összefogunk szeretetet gyakorolni, szeretetet ébreszteni, szeretetet érdemelni! Sokan vagyunk, erősek vagyunk, ha egyek vagyunk.

Sértés volna lelkésztársaink érzülete ellen, ha kishitűen tépelődnénk az egyesület jövője fölött!

Ezt az egyesületet meg kell alkotnunk, fel kell virágoztatnunk a magunk jövő nemzedéke érdekében! Álljunk össze magunk, szerezzük meg jóakaró hitfeleink, előkelőink támogatását, nyerjük meg a gyülekezeteket, az egyházmegyéket, a kerületeket alapító tagoknak, gyűjtsünk minden alkalmalmmal erre a célra! Egy kis ügyesség, egy kis élelmesség kitelik az evang. lelkésztől is, egy kis támogatásra igényt tarthat az evang. lelkész is!

A magunk jövőjére is gondolnunk kell! Ne nyugodjunk addig, míg fizetésünk minimuma 2400 koronában nem lesz megállapítva, míg korpótléket, s teljes fizetéssel való nyugdíjat nem biztosítunk! Ha ez méltányos a tanítóknál, tanároknál, hivatalnokoknál: méltányos kívánság nálunk is! Mások már kivívták, mert ügyesebbek, serényebbek voltak; ne szenvedjük folytonosan kárát mi annak, hogy serényebbek voltunk. Ha utolsók vagyunk is, de ne maradjunk el teljesen!

Nagyon téved az, a ki azt hiszi, hogy ez csak egyéni is anyagi érdeke a lelkészeknek! Távolról sem! Mentül súlyosabb gondokkal rémit a lelkészi pálya: annál kevesebben lépnek arra a tehetséges ifjak közül, a kiket más pályák nagyobb fizetéssel, gondtalanabb jövővel kecsegtetnek. Hiszen már most is a legtehetségesebb theológusok tanári pályára mennek át!

A kik minduntalan a lelkész önmegtadó, apostoli lelkesedésére hivatkoznak, azok elfelejtik azt, hogy a mindennapi kenyér keserű gondja nélkül még lelkesebb apostoli tevékenységet lehet kifejteni, sőt követelni is, s a kik a lelkésztől teljes életére lemondást, önfeláldozást követelnek, azok a maguk részéről kis áldozattól is vonakodnak, a mit a lelkészek sorsának javítása tőlük követelne. Egy egész gyülekezet hívei között elosztva kis áldozat, a mit a lelkészi fizetés javítása megkívánna, s egy-egy család a reá eső részt könnyebben nélkülözheti, mint az egyetlen egy lelkészi család — az egész összeget!

Magasztos dolog nemes eszmét, közügyet szolgálni, de lehet ám azt a közügy megalázása nélkül tisztességes fizetésen szolgálni. A kik magasztalva emlegetik az apostoli szegénységet: maguk mégis szívesebben szolgálják a hazát mentül nagyobb fizetésen, s a kik apostoli önfeláldozást követelnek a prot. lelkésztől, mégis röstelik, ha papjuk kopott ruhában jelenik meg az urak társaságában, s gyermekei otthon foltos ruhában szaladgálnak az utcán. A kik a papi pályát magasztaló beszédekkel és felköszöntőkkel akarják kifizetni a lelkészeket: azok maguk következetesen óvakodnak fiaikat erre a magasztos pályára adni!

Különben az igazság is, a törvény is azt kívánja, hogy az állam nyújtson erre segítséget, a mint ő adja a katolikuskoknak is. Legyen e tekintetben is teljes egyenlőség, igazság és viszonyosság! Egy-egy kanonok most több javadalmat élvez tétlenségért, mint a mi püspökeink együttvéve a nagy felelősséggel és gonddal terhelő munkáért!

Nagyobb erélyvel, szívósabb kitartással és sürgősebb önérzettel kérjük, sőt követeljük az 1848-iki törvény foganatosítását. Ha nem hallgatták meg a kérést, meghallgatják a követelést; ha nem hallgatták meg az esdeklést, majd meghallgatják a kiáltást! Ne engedjük magunkat kijátszani a tapintatosság és okosság mezébe burkolt elutasítással! Nem biztatás, ígéret segít sorsunkon, hanem fizetés és valóság!

Félre az okoskodó opportunusokkal! Mentül tovább várunk: annál nehezebb lesz a helyzetünk! A mit 1848-ban törvénybe tudtak iktatni, azt 1868 körül, még ha bajosan is, foganatosítani lehetett volna, de ma már sokkal nehezebb kivívni, s ha a rajongásban és gyűlölködésben nevelkedő máriaegyleti ifjak lesznek a nemzet vezető férfiai: még nehezebb lesz kiküzdeni!

Sietnünk kell! Ne engedjük egyházunk érdekeit pártok és egyének érdekei szolgálatára elhasználni, elkoptatni!

Nagyon téved, a ki azt hiszi, hogy a protestáns egyház erős volta csak magának a protestáns egyháznak érdeke. Távolról sem! Erős protestáns egyház nélkül nincs erős magyar alkotmány! A ki a protestáns egyházat erősíti, az a magyar nemzetet erősíti, de a ki a protestáns egyházat gyöngültni, sorvadni engedi: az az alkotmány alapjait ássa alá.

Ezt erősitenünk jövőnk érdekében halaszthatatlan feladatunk!

A papi tekintély érdekében is volna egy javaslatom!

Minden pályán kecsegteti, sarkalja a kiváló tehetséget valami jutalom, valami elismerés. A mi pályánkon ez, azt lehet mondani: csak az öntudat. A legszebb jutalom, a legszebb elismerés ugyan ez, de lehetséges is, szükséges is volna még valami más is: ismerjék el az érdemet mások is!

Egész életét föláldozza nemes hivatásának a lelkész néha olyan helyen, olyan körülmények között, hogy érdemét, tehetségét csak igen kis kör ismeri; a választás esélyei és szeszélyei szerint nem a legérdemesebbek jutnak mindig a legfontosabb helyre, a legjutalmazóbb állásra, hanem a legközelebbek, a leghízelgőbbek, a legszerencsésebbek. Ezen kellene valami módon segíteni a mostani eljárás megtartása mellett is.

Én így gondolom ezt: minden évben tüntessen ki az egyetemes gyűlés egy-egy lelkészt nyilvános elismerésével, ezt adja ki neki díszes emléklapon 1000 korona tiszteletdíjjal együtt. A lelkésznek összes érdemeit vegye bírálata alá: tudományát, lelkipásztori, szónoki, egyházi közigazgatási, irodalmi, társadalmi működését, s a kit általában legérdemesebbnek ítél: tisztelje meg az ünnepélyes elismerés koszorújával, s azzal a tiszteletdíjjal, a mely más pályákéhoz képest csekélység ugyan, de a mi javadalmunk mellett mégis jelentékeny segély is. A kit az egyház így megtisztel: azt a társadalom is nagyobb tisztelettel veszi majd körül, emelkedik egyéni tekintélye, befolyása, s az övével együtt a papi állás tekintélye is. Az ilyenre nagyobb figyelemmel lesznek, a gyülekezetek is, mikor egy-egy jobb javadalmazású egyházban választás következik: ez lesz neki a legjobb ajánló levél.

Minden évben más más kerület jelölne papjai közül hármat, s hogy az egyetemes egyház elismerése koszorúzza meg: a három jelölt közül az egyetemes gyűlés választaná ki a legérdemesebbet, olyant, a kinek érdemeit nemcsak a maga kerülete, hanem az egyetemes egyház is ismeri és tiszteli.

A tiszteletdíjat a kerületek (200—200 kor.) és az egyetemes egyház (200 kor.) adnák össze közpénztárukból vagy a honnan lehet és szabad.

Nem az egyéni híűtségnek volna ez tömjén, hanem az érdemnek elismerés, a tevékenységnek jutalom, a tehetségnek versenyre ösztönzés, az egyháznak öröm és nyereség!

Kötelességet kitűnő sikerrel teljesíteni: érdem; kitűnő érdemet tisztelettel koszorúzni: kötelesség; tiszteletet kiérdemelni: az egyénnek boldogság; a koszorút megadni az érdemesnek: a jutalmazónak is öröm, büszkeség és dicsőség.

A versenyben csak egy nyer a kiválók közül évenként, de a verseny által az egész egyház szent ügye nyer — folytonosan.

Ne merengjünk folytonosan a mult emlékein, ne sópáncodjunk folytonosan a jelen bajain, hanem készüljünk küzdelemre bátran a jövőért is!

VERES JÓZSEF.

Evang. tankönyvkiadó-vállalat.

A Luther-társaság kebelében létesítendő tankönyvvállalat ügye mult évi vallásanári értekezletünkön került először szőnyegre. A mikor a válásoktatás tantervének revíziójával foglalkoztunk, az eszmetársítás törvényénél fogva szóba kerültek jelenlegi vallásanai tankönyveink is s általános volt a panasz, hogy azok csaknem kivétel nélkül gyarlók s alig akad köztük olyan, a mely igazán használhatónak és czélszerűnek bizonyulna. Az eszmetársítás eredménye egy indítvány lett, melyet az értekezlet csaknem egyhangulag elfogadott, — az t. i., hogy az evang. középiskolai vallásanárok nevében a Luther-társaság kéressék fel a baj orvoslására. Az értekezlet azt is megmondta, hogy miként vélné a bajt orvosolhatónak. Hivatkozva arra a tapasztalatra, hogy a nyílt pályázatok rendszerint meddőnek bizonyulnak s ha érkezik is be egy két pályamunka, azok nem igen elégitik ki az igényeket, — azt ajánlotta a Társaságnak, hogy a nyílt pályázatot mellőzve, a tankönyvek megírásával egyes, — a siker iránt kellő kezeséget nyújtó vallásanárokat, vagy a vallásanítás-

sal rendszeresen foglalkozó lelkészeket bizzon meg, — a beérkező műveket több szakemberrel bírál tassa meg, — szükség esetén dolgoztassa át bírál tassa újra felül s csak akkor adja ki, ha a művel, illetőleg az átdolgozással a bírálók meg vannak elégedve.

A Luther-társaság elfogadta indítványunkat, csak az kár, hogy nem maradt meg abban a szűkkörben, melyet értekezletünk megvont, hanem tankönyvkiadói tevékenységének körébe a középiskolai vallásanai tankönyveken kívül a népiskolai összes tankönyvek kiadását is belevonta. S még nagyobb kár, hogy egy tankönyvkiadói monopóliumot akart teremteni, vagyis azt akarta, hogy a tankönyvkiadói vállalat engedélyezésével mondja ki az egyetemes gyűlés azt is, hogy evang. középiskoláinkban ezentúl csak azokat a vallási tankönyveket, népiskoláinkban pedig általában csak azokat a tankönyveket szabadjon használni, a melyek a Luther-társaság kiadásában jelentek meg.

Az egyetemes gyűlés határozatát ismerjük. Nem ugyan a jegyzőkönyvből, mert az idevágó 77. pont nagyon kétértelmű és homályos, hanem igenis ismerjük a napi lapok közléseiből, melyekből kitűnik, hogy „az egyetemes gyűlés a mult esztendőben az evang. iskolákban használandó tankönyvek kizárólagos kiadási jogával felruházott tankönyvvállalatnak létesítését nem engedélyezte.“ A határozatot tökéletesen helyesnek, correctnek tartom. Az egyetemes egyház nem akarta megszüntetni a szabad versenyt, bizonyára azon elv által vezetve, hogy „győzzön a jobb.“ De helyeslem Majba Vilmosnak azon II. Nyílt levelében ismertetett tervét is, hogy ha egyetemlegesen nem sikerült, részlegesen fogja a tankönyvvállalatot megteremteni. Mert evang. tankönyvvállalatra nekünk igen nagy szükségünk van. Nem azért, mintha nem volnának népiskolai tankönyveink s középiskolai vallási tankönyveink, hanem igenis azért, mert az elsők közt sok gyenge akad, az utóbbiak pedig majdnem kivétel nélkül nem ütnek meg a mértéket. A mód azonban, a hogy Majba ezt a vállalatot megteremteni akarja, nézetem szerint éppen nem szerencsés, s nem akarok próféta lenni, de félek, hogy így nem fog czélt érni.

Lássuk csak mit akar! „II. nyílt levelében“ arra hívja fel a lelkészeket, hogy sorakozzanak melléje s alakítsák meg együttesen az evang. tankönyvvállalatot. Ez a szövetekezés biztosítaná a tankönyvek kelendőségét s a vállalat virágzását. Hogy ezt a vállalatot a Luthertársaságban, vagy azon kívül, tőle bizonyos erkölcsi függésben, vagy teljesen függetlenül tervezi-e, azt nyíltan nem mondja, a sorok közül azonban azt olvasom, hogy az egy egészen önálló, egyedül csak saját magára támaszkodó vállalat lenne. Nem tehetek róla, de én a kérdés megoldásának illetően alakban való megkísérlését szerencsésnek nem tartom.

Mindenekelőtt kételkedem a külső sikerben. Nem tudom elhinni, hogy lelkészeink közül csak ötvenen is elmenjenek a tervezett alakuló gyűlésre. Napról napra halljuk és olvassuk a panaszt, hogy lelkészeink anyagi helyzete kétségbeesítő; a kongrua által nyújtott morzsákat legtöbb helyütt szívszorogva várják: hogyan határozná el tehát magát sanyarú viszonyok közt élő lelkészeink nagy többsége, hogy a legalább is 60—80 kor, költséget igénylő budapesti útra vállalkozzék? Gyülekezeteink pedig dehogy előlegeznének ekkora összeget a bizonytalan jövőben leendő visszatérítés reményében! Hiszen alig van gyülekezet, mely a költségvetéssel megállapított fizetségeket is fennakadás nélkül tudná teljesíteni! De meg, — sajnos, hogy ezt konstatálnom kell, — az egyházi élet terén általában igen kevés érdeklődést találunk. Csak a magunk szűkebb köréből akarok erre egy példát felhozni. Két évvel ezelőtt megteremtettük a vallástanárok értekezletét. Érdekes és fontos kérdések voltak napirendre tűzve. S hányan jöttek el, hogy e kérdések megoldásában segédkezzenek? Még húszan se voltunk, s a tekintélyes számú budapesti vallástanárok közül se vettek többen részt az értekezleten, mint Bereczky, Paulik, Majba és Klaár! Vagy most, a mikor a vallástanítás tervének fontos kérdéséhez hozzászólni szükségesnek láttam, hányan közölték velem megjegyzéseiket? Egyedül csak Frenyó Lajos! A mi az egyházi kérdések iránti érdeklődést illeti, rosszul, bizony igen rosszul állunk!

De ezzel nem azt akarom mondani, hogy a tankönyvvállalat ügyét egészen elejtsük. Sőt ellenkezőleg, teremtsük azt meg, de teremtsük meg a Luthertársaság útján, mert csak így lesz életrevaló. A vállalatnak, hogy fennállhasson s igazán virágozhassék, okvetlenül egyházi garanciával kell birnia s mivel azt sem az egyház maga, sem pedig az egyesekből alakult tankönyvkiadó szövetkezet nem nyújthatja, a Luthertársaságnak kell nyújtania. A Társaság célja az alapszabályok 2. pontja szerint „az evang. vallásos irodalom fejlesztése és terjesztése” s ezt a 6. pont szerint vallásos iskolai tankönyvek készítésével is feladata szolgálni. S mennyiben felelt meg eddig ebbeli feladatának? Fennállása óta csak egyetlen egy tankönyvet adott ki: Bereczky Bibliai történeteit! A múlt évben végre felvette programjába az ev. iskolai tankönyvek készítettését és kiadását is. Majba II. nyílt leveléből azonban azt következtetem, hogy eme határozatát az egyetemes gyűlés fenthivatkozott elutasító végzése után egészen levette a napirendről. Megengedem, hogy a tankönyvek kiadásával járó nagy tőkebefektetések aggodalmat kelthetnek a Társaság vezetőiben. Hogy azonban ez aggodalmak indokolatlanok, azt éppen Bereczky bibliai történetei bizonyítják, melyek már III. kiadásban jelentek meg s a Társa-

ságnak nem éppen megvetendő jövedelmi forrását képezik.

De nem czélom a gáncsolás, azért tehát röviden elmondom, miként vélném én a Luthertársaság közelében létesítendő tankönyvvállalatot életbe léptetni.

Tudjuk, hogy új tankönyvek behozatala középiskoláinkban jár legkevesebb nehézséggel. Ez az általános szabály áll a vallástani könyvekre is. Ha a vallástanár kellőképpen meg tudja indokolni a változtatást, a régi könyv kiszorul s helyét az új foglalja el. Nézetem szerint tehát a tankönyvvállalatnak első sorban is középiskolai tankönyveket kellene kiadnia. Igaz ugyan, hogy ezeknek a népiskolaiaknál kisebb piacza van. A múlt évi egyetemes gyűlés jegyzőkönyvében azt olvassuk, hogy a múlt tanévben 2239 evang. tanuló látogatta felekezeti középiskoláinkat. Ha csak ezt a létszámot vesszük a számítás alapjául, — pedig az idegen középiskolákba járó evang. tanulók száma körülbelől szintén ennyire tehető, — könnyű lesz arról meggyőződünk, hogy a Luthertársaság a középiskolai vallástani könyvek révén ugyan nem számíthatna búsas jövedelemre, annyira azonban minden bizonnyal, hogy nemcsak a kamatokat kapná meg, de néhány év múlva a vállalatba fektetett tőkéje is visszatérülne.

Attól, hogy a könyvek nem lesznek kelenedők, nem kell félni. Ha jók lesznek, ha belső értékre nézve fölülmulják az eddigieket, mi kész örömet bevezetjük, hiszen ezt kívánja a tanítás érdeke. De hangsúlyozom, hogy csak így számíthatnak bevezetésre, mert az indokolatlan változtatásokat nem szeretjük!

Sehol se vagyok barátja a túlságos sietségnek és elhamarkodásnak. A tankönyvvállalatnál is a lassú, óvatos haladást szeretném. Hála Isten, ma már vannak olyan könyveink, melyek, — ha nem is kielégítőek, — mégis legalább használhatóak. Meg volnék vele elégedve, ha a Társaság évenként csak 1—2 tankönyvet hozna piacra. Így nem kellene a vállalatba egyszerre nagy tőkét fektetnie s azt a célt is elérné, hogy könyvei minden tekintetben megállanak a kritikát.

A kiadás sorrendjét tekintve, nézetem szerint legelőször is egy bibliaismertetést kellene kiadnia. Mindig jobban és jobban meggyőződünk, hogy vallástanításunknak a Szentírásra kell alapulnia. Ebből indulunk ki az I. osztályban s ide térünk vissza a legmagasabb fokon, a VIII. osztályban. Nagyon is érezzük, hogy a növendékekkel a bibliát a maga egészében is meg kell ismertetnünk és megszerettetnünk. Ezért kívánja régi tervünk, hogy az V. osztályban egy egész éven át rendszeres bibliaismertetést tanítsunk. A tanuló kezébe szánt bibliaismertetésünk csak egyetlen egy van: a Batizfalvy—Bereczky-féle. Ezt tartom én összes tankönyveink közt a leggyengébbnek.

Kedvetlenül használom én magam, de kedvetlenül használják tanítványaim is. Képtelen vagyok bele életet lehelni s tanítványaim se éreznek ki belőle egy kis melegséget, a mi pedig vallási tankönyv-nél elengedhetetlen. S hiába is tagadnám, ez az egy tárgy, — éppen a leghálásabb tárgy — az, melyből látszólagos eredményt ugyan képes vagyok felmutatni, olyat azonban, mely saját magamat kielégítne, éppen nem.

Legelőször is tehát egy jó bibliaismertetést kellene iratni és kiadni. Utána következhetnének lassú egymásutánban azok a könyvek, melyeket vallásánáraink szükségeseznek ítélnék. A középiskolai tankönyvek sorozatának befejezésével, vagy akár vele párhuzamban is népiskolai könyveket is lehetne iratni és kiadni.

Ámde, ha a Luthertársaság csakugyan belefog ebbe a vállalatba, legelőször is magát kell reformálnia. Meg kell változtatnia eddigi szervezetét és új ügyviteli szabályzatot készítenie. Mi úgy látjuk itt a vidéken, hogy a Luthertársaságnál igen lassan és nehézkesen megy minden. Egy irodalmi vállalatnak pedig mozgékonynak kell lennie. A sok gyűlésezés, tanácskozás rengeteg időt vesz igénybe, s ez csak ártalmára van az ügynek.

Allításomat nem a levegőből veszem. Ezelőtt körülbelül másfél évvel a Luthertársaságnak ajánlottam fel kátéfordításom kiadását. A Társaság ki is adta a művecskét bírálat végett, a kiadás ügyében azonban hónapokig se hozott határozatot. Többször megsürgettem a dolgot, de mindannyiszor hiába. Ki csodálhatja, hogy végre elvesztetem türelmemet s más kiadót kerestem! De még egy másik ajánlatot is nyújtottam be a Luthertársaságnak. Kátéfordításommal egyidejűleg terjesztettem be Batizfalvy Magyar protestáns egyháztörténetét is. Megírtam, hogy jelenleg egyetlen egy magyarországi prot. egyháztörténeti tankönyvünk sincs s Batizfalvy könyve egy kis átalakítás mellett igen jól volna iskoláinkban használható; megírtam azt is, hogy a szerzőtől megbízást kaptam a könyv átdolgozására és kiadására, de a Társaság még csak nem is felelt beadványomra.

Gyökeres orvoslásra, alapos reformra volna tehát szükség. Ha a Luthertársaság csakugyan tankönyvkiadó vállalatot létesít, az ügyvezetést feltétlenül egy emberre kell bízni. Úgy tudom, hogy a könyvek kiadásának ügye eddig is egy emberre, a kiszivottság jegyzőjére, Falvay Antalra volt bízva. Ismerem személyesen s tudom, hogy pontos, kötelességtudó és fáradhatatlan munkás ember. De azt is tudom, hogy ezerfelé van elfoglalva. Nehéz és sok munkával járó hivatala mellett számos különféle tisztségeket visel s így minden buzgósa mellett se képes arra, hogy a Luthertársaságnak sok időt szentelhessen. A vállalat élére tehát oly egyént kellene állítani, a ki kellő szakértelmen s szilárd akaraton kívül több

szabad időt szentelhetne ez ügynek. Ezt a tankönyvvállalati ügyvezetőt bizonyos fokú szabadsággal és önállósággal kellene felruházni. A jelenleg mindenható kiszivottságnak csak azt a jogot kellene meghagyni, hogy megállapítsa, mely könyvek adassanak ki s kikkel irattassanak meg; a pályánunkák átvételét s megbíráltatását, esetleg újra átdolgoztatását és kinyomatását egészen az ügyvezetőre kellene bízni. Ha valahol, úgy éppen üzleti téren áll az, — s a tankönyvkiadás kiválóan üzleti dolog, — hogy az idő pénz.

De magasabb összegben kellene megállapítani az írói tiszteletdíjakat is. Úgy tudom, hogy Kókai 1000 példány után évenként 60 korona honoráriumot ad a szerzőnek. A Luthertársaság évkönyvében pedig azt olvasom a tankönyvkiadói szabályzatban, hogy az írói, nyomtatási és kötési költség összesen 35% ban állapított meg. Ebből 10 ives munkát véve alapul, számításom szerint évenként 32—34 korona jut írói tiszteletdíj, — oly csekélység, hogy aligha fog valakit írásra serkenteni, annál is inkább, mert a Luthertársaság a kiadandó példányok számára nézve se köti meg a kezét.

S az is kívánatos, hogy a tankönyvek ára lehetőleg a legkisebb összegben állapíttassék meg. A kevésbbé kelendő könyvek legyenek valamivel drágábbak, a jókeletűek ellenben a lehető legolcsóbbak. Ezt az üzleti szabályt aligha ismerte eddig a Társaság, s ha ismerte, vétkes könnyelműségnek kell minősítenünk, hogy nem követte. A mikor Bereczky bibliai történetének III. kiadásáról volt szó, Kókai hajlandó volt azt a saját költségén 10.000 példányban kinyomtatni s 60 fillérért árusítani; a Társaság nem fogadta el az ajánlatot, a könyvet maga adta ki, s miként régen, ma is 80 fillérért árusítja. Miért? Mi indokolja ezt a filléreskedést? Az üzleti érdek bizonyára nem!

Nem tartozik ugyan ide, de miután a kérdéssel szorosan összefügg, megemlítem, hogy a Társaság majdnem összes kiadványai túlságos drágák. Milyen jó volna, ha azokat olcsó pénzen terjeszthetnők növendékeink között. De alig lehet. Egy két könyvecskét ugyan megvesz majd mindenki, de csakis ennyit. Hogy elégithetne ki bennünket ez az eredmény?!

Olcsó könyvecskékre van szükségünk, — s nemcsak nekünk, de népiskoláinknak is, s városi és falusi gyülekezeteinknek egyaránt. A tankönyvvállalatból befolyó tiszta jövedelmet is erre a célra kívánna én fordítani. Olyan közérdeke az egyházunknak, a mely elől a jelenlegi nehéz időkben, a vallásos buzgóság és a hithűség hanyatlása idejében el nem zárkozhatunk. Olcsó vallásos olvasmányokat ifjúságunknak és népünknek, ingyen olvasmányokat azoknak, kik azt a néhány fillért sem tudják

meghozni, — ez legyen a Luther-társaság jel-szava, s akkor boldogulni fog Felkölti maga iránt az érdeklődést és rokonszenvet, s segíteni kész munkatársakat talál ott is, hol azokra nem számított.

Végül még csak egy kérésem van úgy egyesekhez, mint a Luther-társasághoz, mint erkölesi testülethez: — az, hogy ne bántsuk az eddigi könyvkiadókat, kik hosszú éveken keresztül hasznos szolgálatokat teljesítettek tanúgvünknök s így közvetve egyházunknak is. Nem tudom, mit csináltunk volna, ha az a pár ember nem gondoskodott volna számunkra, évek hosszú során át tankönyvekről. Hiszen most is szörnyen meg vagyunk akadva, mivel használható tankönyvünk a magyarországi prot. egyháztörténetének tanításához nincs. Mert Pálffy könyvének második, kisebb fele csak nem tekinthető tankönyvnek és nem mondható használhatónak? Más könyvünk pedig nincs. Igazán örömmel olvassuk tehát, hogy Kókai már sajtó alá adta Bereczky magyar prot. egyháztörténetét. Alig várjuk a megjelenését! Ha jó lesz, kétszeres örömmel fogadjuk; ha rossz lesz, lebíráljuk a sárga földig, de azért bevezetjük, mert nincs más. Mondom, ne bántsuk az eddigi tan- könyvkiadókat, s ne keressük, milyen hitvallásuk van. Elvégre nekem semmi közöm a kiadó vallásához, csak ahhoz, jó-e a könyv, a mit a kezembe adnak, vagy nem?

Ma még nagyon is kétséges, lesz-e a tan- könyvvállalatból valami, vagy sem; nem találok tehát czélszerűnek, hogy kiadóinkat akár csak apróbb tűszúrásokkal is elkeserítsük s visszavonulásra bírjuk arról a térről, hol ma még igen nagy szükségünk van rájuk.

Nyiregyháza.

ADORJÁN FERENCZ.

BELFÖLD.

Dr. Baltik Frigyes püspök megkezdte canonica visitationális körútját. Folyó hó 11 én vizsgálta a pozsonyi anyaegyházhoz tartozó Liget-falu filiát, s április hó 12 én Felső-Révét. Április hó 13 án délután pedig átrándult Pozsony Récsére. E 745 lelket számláló anyaegyház már heteken át készült, hogy szeretve tisztelt főpásztorát lelkes örömmel fogadhassa. Sajnos azonban, hogy a szombati zivataros időjárás a fogadtatás külső fényét megzavarta. Délután 3 órakor fogadta a Pozsony felől jövő püspököt és kíséretét az egyházközség buzgó felügyelője: dr. Pirkel Kristóf pozsonyi ügyvéd s Csedler József récsi jegyző, a község határánál. A község alatt lovasbandérium várta a püspököt; ki Hacker Károly egyházmegyei másodfelügyelő, Fürst János alesperes, Mayer György főszolgabíró, Günther

pozsonyi felügyelő s Frűwirth canonica visitationális jegyző kíséretében a templom elé hajtattott. A szépen feldiszitett templomban mindkét nembeli ifjúság nemzeti színű szalagokkal diszitve, zászlóval, állott; úgyszintén az iskolásgyermek s az egyházközség hívei, sőt más hitfelekezeti sokaság. A mint a püspök a templomba belépett, Schulze Ottó lelkész az egyházközség nyelvén tiszteletteljesen üdvözölte a szeretett főpásztort, utána pedig egy iskolás leány magyarul. A püspök szívből jövő s szívhez szóló szavakban köszönte meg a fogadtatást, s ezután a lelkészakra szállott. Alig telepedett le a püspök, már is tisztelt nála a község előjárósága, mit a püspök szívélyes szavakban megköszönt. Erre következett a két iskolában a vizsga s utána a még csak szeptember óta itt működő lelkész által szerkesztett jegyzőkönyv tárgyalása, mi este 8 óráig tartott. Kedélyes vacsora után a pozsonyi urak Pozsonyba tértek, a fáradságot nem ismerő püspök pedig folytatta az anyakönyvek s lelkési hivatal vizsgálatát, úgy, hogy már éjfél felé járt az idő, midőn pihenni tért.

Másnap reggel a mint a visitationális bizottság Pozsonyból ismét megérkezett, megkezdődött az ünnepi istentisztelet, melyen a lelkész az előirt textus alapján (János ev. VIII. vers 31—36) tartotta kedvezően fogadott szent beszédét, szólván az evang. keresztyén szabadságról, mely megszabadít

1. a hitetlenség s emberi tévtanoktól,
2. az idegen érdemeiktől, utasítván hiveit a Krisztus érdemére,
3. a bűntől.

A lelkesen előadott beszéd, ima s egy vers elnéklése után a püspök lépett az oltár elé, s megtartotta eszmékben gazdag beszédét Sion népéhez, Krisztus urunk „békesség veletek“ szavai alapján. Ezután következett a tulajdonképpen visitáció, mely mindennemű dologra kiterjedt. Miután a püspök rendelkezéseit megtette, ismét oltár elé lépett Fürst János alesperes a helybeli lelkész kíséretében s imával s áldással elbocsátá a gyülekezetet.

Délután 4 órakor búcsút vett a püspök s áldva s áldottan Pozsonyba, onnan pedig Budapestre utazva. Isten áldó kegyelme kísérje az áldott jó lelkű főszpásztor lépéseit, ki igazán áldott emlékeket hagyott maga után. Isten áldása legyen az egyházközségen is, hogy ez a békesség útján haladhasson eszményi célja felé.

Említést érdemel még azon tény, hogy a püspök eltávozása után a vizsamaradt vendégek egy felállítandó ifjúsági s népkönyvtárra 53 koronát tevő, s a püspök nevét viselő alapot gyűjtöttek, ezzel is kifejezést adván a szeretve tisztelt püspök iránti haládjuknak s ragaszkodásuknak.

A horvát-szlavonországi ág. hitv. evang. esperesség e hó 18-án tartotta első lelkészi értekezletét Szurcsinban. Már magában ez a tény is ösztökélte a tagokat a megjelenésre, de az is, hogy ugyanakkor ünnepelte ott A b b a f f y Miklós esperes 25 éves lelkészi jubileumát. Legelső sorban szóba került a bányai ág. hitv. evang. kerületnek az esperességekhez lebcsátott szabályrendelete a lelkipásztorkodásról. Szerencsétlen gondolatnak tartják azt az egyházmegye lelkészei, hogy a lelkipásztorkodást paragrafusokba akarják beerőszakolni s azon álláspontra helyezkedtek, hogy mivel minden hívő sajátlagos individualitás, individualiter is kell vele elbánni. Nincsen szükségünk paragrafusokra, hanem az e téren tényleg felmerült szükségnek úgy lehetne eleget tenni, hogy egyszerűt theol. tanáraink írának valami jó idevágó munkát, másrészt a tapasztalt esperesek látogatásaik alkalmával jó tanácsal szolgálának az ifjabb testvéreknek. Ez eszmével kapcsolatban tárgyalta az értekezlet az egyházmegyei elnökség egyházlátogatásáról szóló szabályrendeletet, a mely a maga teljességében, de bővítve az előbbi szabályrendeletnél kifejtett eszmékkel volna elfogadandó. A német énekeskönyv egységesítése tárgyában, a mely igazán égető szüksége az egyháznak, oda nyilatkozott a lelkészi értekezlet, hogy bármily sürgőssé vált már az ügy, mégis a maga teljes mértékében megfontolandó s egyelőre az illető lelkésznek az énekeskönyvnek tanulmányozása ajánlatik, az itteni sajátlagos viszonyoknak leginkább megfelelően az úgynevezett porosz szabad egyházban használt énekeskönyv. Nagyobb érdeklődést keltett még az esperes által megindított, az öngyilkosok temetésére vonatkozó eszimecsere s irányelvül ki lett mondva, hogy bizonyos megkülönböztetés nem árt, de alkalmazkodjunk a lelkész a helyi viszonyokhoz. Az új esperességeknek első lelkészi értekezlete teljesen kielégítette a megjelenteket.

Törvénytörés. Az „Alkotmány” 94-dik száma ezt írja: „Kresz Géza dr. kálvinista volt. Ezt nem tudtuk. Kresz G. dr. halála előtt Meranban magához hivatott egy kath. papot és letette előtte a hitvallást és a körüllevők nagy lelki épülésére fölvette a haldoklók szentségét.” Az ilyen áttérés azonban törvénytelen. Reméljük, hogy a ref. egyház utána járhat a dolognak, s ha így történt: a törvényes megtorlást is kieszközli.

A pozsonyi ág. hitv. ev. egyházközségnek évi értesítője az 1901. évről. A diakonissa-nyaház áldásos működést fejtett ki, az árvaház, kórház férfiak és ifjak szövetekezete, aggok hajléka, lyceum sikerrel és áldással teljesítik feladatukat. A lyceum mellett új internátus készült, s ez a jövő tanévben már megnyílik. Kereszteltetett 324, áttért 10, kitért 13; confirmáltatott 148, úrvacsorához járult 3228. Házasságot kötött evang. pár 42, vegyes

vallású 69 pár, meghalt 254, lélekszám 8193. Egyházi és iskolai alap 192,000 k., ezen alap birtokainak értéke 435,713 k., felsőbb leányiskola alapja 123,496, tartalékalap 56,402 k., bibliai alap 7300 k., a csepenyűs gyűjtés megszüntetésére szolgáló alap 25,165 k. Ackermann-féle egyházi-iskolai alap 60,000 k., Geletnek-y-alap 40,000 k., Glosins Artner-alap 110,200 k., Jeszenák-alap 10,600 k., Mossóczy magyar-szláv templom alapja 15 222, Zelenay alap 14,180 k. Összesen 1.092.881 k., a tápintézet alapjai összes 387,172 k., ösztöndíj-alapok összege 175,052 k., árvaház alapja 145,541 k., a kórház alapja 168,942 k., a diakonissa-alap 2.087.583 k., menház alapja 172.025 k., szegényalap 103,753 k., nyugdíjalap 647,507 k., különféle alapra 396,295 k., mindezek összege 3.407,165 k., ehhez járul még a toronyalap 282,804 k., kórházalap 64,519 k. Helyi segélyegylet, nőegylet, énekkar, férfiegylet, leányegylet, temetkezési egylet működnek az egyház kebelében. Élőhit, éltető szeretet tanúságai!

Vadászi P. ev. ref. esperes lelkészértekezleti megnyitó beszédében így nyilatkozott: „A jelen helyzet képe, — melyet hazánk poliukai magatartásáról alkothatunk — nem eléggé biztató, kecsesgató reánk nézve. Ugy tetszik, mintha az ultramontanizmus sötét árnya ráborulna az államkormányzat gépezetére is, és az annak mozgatására hivatott erőknél is mintegy félelmetes kerékkötője volna. Az erő kifejtésre, munkára hivatott kormánykéz, mintha meg volna működésében kötve, nem meri szabadon végezni a haza, de főleg egyházunk javára irányuló dolgait, bizonyos respectussal tekint a sötét reakció arckifejezéseire minden szabadabb alkotásainál és ha az túl lép a törvénytörést határon, nincs elég erélye, bátorsága a megfékezésre. Ez állításomat igazolja a legújabbban lejátszódott egyetemi keresztbotrány, mely ellen a parlamentben még hang sem emelkedett, daczára annak, hogy ott a mi érdekeink is képviselve volnának.”

A gyermekek vallására nézve kötött egyezségeknél január havában az evang. egyház javára 34, kárára 53 egyezséget kötöttek. Az ev. ref. egyház hívei javára 77, kárára 136 egyezséget kötöttek.

A congruát az eddig szerzett tapasztalatok szerint két ízben szokta a miniszter kiadni, először ígéretben, mely bejár minden lapot, másodsor, de sokkal később, utalványban. Húsvét előtt mindenki olvashatta a lapokban, hogy húsvétra minden lelkésznek kezében lesz a congruája. Dehogy lett! E napokban kapta csak meg a legtöbbje a f. évi első negyedre szóló értesítést, a mikor már az első negyed is, húsvét is régen elmúlt; pedig a congruát előre kellene fizetni! Kár, hogy nem akad a miniszteriumban valaki, a ki ezzel a dologgal valamieskét törődni szives volna; lekő-

teleznő a szegény, családos lelkészeket, a kik nincsenek abban a helyzetben, hogy az államnak előlegezzenek! Vajjon a miniszteri hivatalnokok szintén így, hónapokkal késve kapják meg fizetésüket?

A pozsonyi evang. gyülekezet a múlt vasárnap ünnepelte egyik kiválóan érdemes lelkészének Trsztyénszky Ferencz főesperesnek s theol. akadémiái tanárnak pozsonyi működése 25 éves fordulóját. A nagyérdemű, de szerény jubiláns kívánsága szerint igazán házi ünnep volt ez a jubileum. Az egyház felügyelőjének Gúntner Vilmos kir. tanácsosnak vezetésével egy küldöttség jelent meg a lelkészi lakásban s szép és emelkedett szavakban fejezte ki a gyülekezet elismerését, háláját és tiszteletét. Átadta a művészi remek feliratot és a hívek közt összegyűlt 50 aranyat. Kedden pedig a theol. akadémia tanári kara tisztelegte a jubilánsnál, a mikor is dr. Masznyik Endre igazgató szép beszédben méltatta az érdemes kartársnak, mint helyi lelkésznek az akadémia felállítására és fejlesztése körül szerzett kiváló érdemeit s a tanári kar szeretetének és tiszteletének adott kifejezést. E csendes, de meleg ünneplés méltó volt a jubilánshoz és a jubilálókhöz egyaránt. Ki oly sok érdemet szerzett már eddig is, egyháza és gyülekezete javára még soká éltessen az Isten!

A pápai ág. h. ev. ker. egyház évkönyve az 1900-ik évről tanulságos adatokat sorol föl. Lélekszám Pápán 1501, a hozzá tartozó községekkel együtt 2902; házasságra lépett 30 pár, ezek közül tiszta ev. vallású pár 13, vegyes vallású 17 pár; confirmáltatott Pápán 46 gyermek; úrvacsorával élt 1451 gyülekezeti tag. Minden hónap egyik vasárnap délutánján gyermekistenisztelet is tartatik; a vallásos esték decz., jan. febr. hónapokban hetenkint egyszer, csütörtökön este 6 órakor tartattak meg a következő tárgysorozattal: megnyitó egyházi közének, imádság, szentírási hely olvasása, vallásos tárgyú szabad előadás vagy felolvasás, karének, az összejövetel céljának megfelelő költemény szavalása, záró ima, áldás s végül gyülekezeti közének. Összhangzatos énekkel az elemi iskolás növendékek nagyobbak osztályából alakított énekkar, a tanítóképezdei énekkar, a gyülekezeti énekkar és a leányegyleti énekkar működtek közre. Az iskolai könyvtár 6 osztályba van sorozva, összesen 1963 kötet van benne. Az egyház bevétele 6658 kor., (egyházi adóból 2010 kor.,) perselyjövedelem 168 kor., kegyadományokból 181 kor. Alapítványi tőkék összege 60,155 kor. Luther-alap 577 kor., gyámintézeti alap 463 kor., ezredéves emlék-alap 603 kor., nőiskola-alap 465 kor., árva alap 1097 kor. A gyülekezeti nőalap bevétele 565 kor. volt, kiadása 546 kor., vagyona 1729 kor. A leányegylet bevétele 178 kor., kia-

dása 7 kor. volt. A leányegylet havi összejöveteleinek célja a vallászeretetnek, az élő hitnek ápolása, a jótévő felebaráti szeretet ébrentartása, az értelmi s érzelmi világnak hasznos, a kedélyt nemesítő ismeretekkel gyarapítása. Az összejövetelek alkalmával a program: egyházi ének, szabad előadás, vagy felolvasás, egyleti karének, szavalatok, közben szóló ének, bezáró fohász és egyházi közének. A leányegyházakról is részletes kimutatást közöl az évkönyv, melynek végén Gyurácz Ferencz lelkesz és püspök ó év esti beszédje s a kerülethez intézett körlevele olvasható.

KÜLFÖLD.

XIII-ik Leó pápa a titkos konzisztóriumhoz a minap collocutiót intézett, a melyben ismét csak kesergett „fájdalmas és szánalmas” állapotán. Bizonyára a Spanyol- és Franciaországban, nemkülönben a Portugália és Ausztriaországban lejátszódtott s részben most is lejátszó antiklerikális mozgalmakra gondolt, a melyek az elfogulatlan szemlélő előtt azt mutatják, hogy a papismuson napjainkban is a világtörténet szigorú logikája világítéletnek bizonyult. Bántják a pápát az antiklerikális napi események és a vatikán fekete serege haragszik Rampolla biborosra, a kit sokan okolnak azért, hogy p. o. a spanyolországi mozgalmakat ő idézte volna elő helytelenül megválasztott politikájával. Pedig — úgy olvassuk — ismernie kellett volna az állapotokat, hiszen évekig pápai nuntius volt Madridban. A spanyol szerzetesrendek kapzsiságát korlátozhatta volna és akkor nem történnek azok a szomorú jelenetek, a melyek véraldozatokkal is jártak s oly mélyen aláásták a római egyház tekintélyét Spanyolországban. Az angol udvar részéről tapasztalt újabb mellőzés is, a melylyel a szokásos követségek útján nem értesítették az új király trónralépéséről, felette bántólag hatott a békés hajlamú és finom diplomata pápára, s a melyben az a beismerés foglaltatik (a mi pedig alap- és szegeletköve a mai pápas világruralomnak,) hogy a pápa nem egyenrangú souverán a többi hatalmasságokkal. E bánatáért azzal akarja a környezete megvigasztalni, hogy pápaságának 25 éves jubileumát 1903-ban rendkívül nagy fényvel, pompával és ceremóniával akarják megünnepelni. Arról is suttognak a vatikán lakói, hogy a mostani békés természetű pápa helyére annak idején egy harcziásabb főpapot fognak ültetni Szent Péter székébe, a ki a papismus érdekében erőlyesen is sikra tud szállani. Anynyira el van keseredve a pápa az antiklerikális mozgalmak miatt, hogy még rosszabbtól is fél a jövőben, és attól tart, hogy az egyház az anti-

klerikalizmus általános hódítása miatt még nagyobb és hevesebb küzdelmeknek néz elébe. Csak Ausztria maradt továbbra is önmagához következetes, a mennyiben bizonyos megütközéssel azt olvassuk, hogy az osztrák klerikális Schullverein védnökségét Ferencz Ferdinánd főherczeg fogadta el, mely Schullverein pedig azt vallja, hogy a „Los von Rom” mozgalma a „Los von Österreich”-al azonos. Így hulláznak a papismus sajkája a népelet tengerén.

Mig a német centrumpárt folyton és következetesen a tolerancia és a paritás elvét sürgeti a törvényhozás termeiben, addig a türelmességnek és vallásos jogegyenlőségnek szálnalmas példáját adta a minap Adalbertus fuldai püspök diócesise papságához intézett bőjti pásztori levelében. Ebben a vegyes házasságokról szólva azt fejtegette, hogy a római egyház soha sem helyeselheti, hanem csak megtűrheti a vegyes házasságokat. A vegyes házasságkötés a polgári hatóság előtt megkötve és a prot. oltár előtt megáldva „törvénytelen és bűnös kötéssel” azonos s a nem kath. félre nézve megsemmisíti a házasság sákramentomi jellegét és erejét. Jól mondotta a pásztori levélről a „Münc. Allg. Ztg.,” hogy az abban foglalt főpapi kijelentések komolyan sértik az állami hatóság s az ev. egyház tekintélyét. Hazafiatlanok és türelmetlenek egyaránt. Az ellen nem lehet kifogása senkinek sem, ha mint püspök óva inti híveit a vegyes házasságba való lépéstől, de az a forma, a melyben azt teszi s az államot s a felekezeti békét mélyen sérti, a türelmetlen fanatizmus egy nemével azonos és teljesen illuzóriussá teszi a türelem és a paritás elvének hangoztatását az ultramontán körök részéről. Ehhez hasonló türelmetlenségről csak a mi Mailáth püspökünk egyházgyakorlati életéből értesítenek a mi lapjaink. Erre vonatkozott Beyschlag ama jellegzetes mondása, hogy türelmet mindenkivel szemben, s csak a türelem ellenségeivel szemben nem, s annak idején megütközéssel vettük Schlauch püspökünk ama kijelentését, hogy „a türelem nem keresztyén erény!” Bizony nem az a római egyházban, a melynek története a türelmetlenség végnélküli láncolata.

A papismus viselkedését Spanyolországban a következő eset igazolja: Montana páter, a kir. család gyóntató atyja és XIII. Alfonz király vallástanítója egy „Sigló futuro” ez. folyóiratban közzétett egyik vezércikkében elítélte és halálos bűnnek deklarálta a politikai választó-szabadságot, a sajtó szabadságot s a nem kath. hitvallások állami megtűrését, vagyis a modern államok egész rendszerét az újkor összes szellemi vívmányaival, a melyek részben e szellemileg sötét országban is meg vannak valósítva. Továbbá éles bírálat alá vetette XIII. Leó pápa

békepolitikáját IX. Pius harcziás politikájával szemben, a mi méltán kínos föltűnést keltett a spanyol kormánykörökben s a sajtóban, s a minek behatása alatt az anyakirálynő őt vallástanítói állásától eltávolítani volt kénytelen. A fanatikus jezsuita tehát — mint Luthardt lapja megjegyzi — IX. Pius pápának a Syllabusban foglalt hirhedt tételeit hirdette, a melyek pedig, bár a következetes ultramontanizmus tanai, még Spanyolországban sem korszerűek. Pius pápa az összes államokkal háborúban volt, s így nem volt semmire sem figyelemmel, most azonban az európai államokkal békében élő diplomata Leó uralkodik, a mit Montana nem vett tekintetbe. S mégis azt kell mondanunk, hogy ez a harcziás jezsuita páter nem áll egyedül a maga Syllabus-féle türelmetlen ultramontanizmusával. Fentebb említettük, hogy annak hívei vannak a vatikanban is, a kik Leónál harcziásabb papát óhajtanak a jövő pápaválasztásnál. Ilyen a papismus kepe a papás országokban!

A berlini Frauenbund, mely az erkölcsileg veszélyeztetett nők és leányok megvédésére s a veszendők megmentésére terjeszti ki áldásos figyelmét, a minap adta ki munkásságát híven visszatükröztető évi jelentését, a melyből kiemeljük a következőket: 1899 óta van Plötzenseeben egy munkásnőknek szóló „Sichar” nevű menedékháza, a melyben az elmúlt évben 167 személyt gondoztak. Ezek közül korábbi szolgálatába visszatért 20, szüleihez 23, kórházba ment 4, 18 kilépett. 31 megszökött, kettőt pedig el kellett bocsátani. Bennmaradt 65. Egy részük izsakos is volt, többen a jobb családokból valók is. A szeretetmunkát e nyomorultakon a Magdalenstift nevű diakonissza anyaházból 6 nővér végezte. Van a Frauenbundnak Berlinben (Kaiserstr. 30.) irodája is, a hová nagyobbára a fáradhatatlan Onaseh lelkész által az elmúlt évben 870 nő és leány volt utalva. Az ápoltak legnagyobb része Berlinbe bevándorolt volt. Költségeinek fedezéséhez maga a császárné is járult. A Frauenbund elnöke Gossler államminiszter, alelnöke Studt közoktatásügyi miniszter neje, — Istenem, ha a mi Sodoma és Gomorrához hasonló fő- és székvarosunkban is lehetne valamelyik előkelő mágánás asszonyunk védnöksége alatt ilyen Frauenbundot létesíteni! Száz meg száz anyának derülne föl azzal az örömnappal. Ez volna p. o. dr. Szabó Aladár barátunk bámulatos buzgóságú szeretetmunkásságának legméltóbb befejező koronája! Gondolkodjanak a kérdés fölött szeretve tisztelt budapesti kollegáink! A berlini Frauenbund ügyvivője Barby kisasszony szívesen szolgálna útbaigazításokkal.

A hullaegetés lipcei egylete tagjaival a következőket közli: „Az egylet azóta, hogy engedélyt nyert az urnáknak a temetőkön

való felállítására, még további és fontosabb eredményeket ért el. A szászországi ev. lelkészi kar legutóbb megtartott meissenai egyházi és lelkészi értekezletén egyértelműleg elejtette azt a gondolatot, mintha a hulláégetés pogányintézmény volna, s kimondotta, hogy nem tagadja meg ezen túl egyházi megáldását azoknak, a kik égetés által kívánnak eltemettetni. A Bretschel tanár elnöklete alatt s Dibelius és Kohlschütter főegyházi tanácsosok, nem különben Harig egyházitanácsos, Kirbach kormánytanácsos, Fricke utkostenácsos, Hartung lelkész, Heinrici és Kirn tanár, Pank lipcei superintendens, Hoffmann chemnitz-i superintendes, Weidauer bíró, Peter tanár, Ay polgármester és Grieshamer superintendens s mások jelenlétében megtartott értekezleten Neuberger dresdai diakónus arról a kérdéstről értekezett: Mennyiben vehet részt az ev. egyház a gyászszertartásnál a hulláégetés esetén? mely előadás behatása alatt az értekezlet egyhangulag azt határozta, hogy az ev. papság az égetés által való eltakarítás esetén is a koporsónál egyházi funkciót végezhet. Nagy örömmel jelezzük mi krematisták a papságnak ezt a változott állás foglalatát a mi mozgalmunkkal szemben. Az egyesület végül még arra a „vivmányára“ is hivatkozik, a mely szerint a száz év. luth. tartománybeli konzisztórium megengedte a tűz által elégetett hulláknak minden föltűnés és ünnepléyesség mellőzésével a föld alá való eltakarítását. Így hát bizton reméli mielőbb megvalósíthatni az egyelet azt a célját, a mely szerint „a fakultatív tűz által való eltakarítás törvényileg szabályoztassék s a krematóriumoknak és kolumbániumoknak a temetőkön való felállítására engedélyeztessék.“ Kíváncsian várjuk a további fejleményeket!

Stuttgartban e télen 8 felsőbb népiskolai kurzust tartottak. Hasonlitanak azok a szűnnap-i kurzusokhoz s a szabad lyceumokhoz. A tudomány népszerűsítése itt a főfeladat s Németországban mindenfelé kezdik megkedvelni az általános művelődést célzó e kurzusokat. Legtöbben (435) látogatták Rümelni tanár „polgári jogunk alapfogalma és alapjai“ című előadásait, aztán „a villamosságról és magnetismusról“ szólókat 150, „a házasságról, gyermekrendszer és gyermeknevelésről“ szólókat 138, az „anorganikus vegytan“ ról szólókat 130, „a művészet lényegéről“ szólókat 119, „a német gazdaság történetéről“ szólókat 101, „az organikus vegytan“ 93 s „a rovarok zoológiáját“ 47 hallgató látogatta. Nagyon helyes, hogy a tudományos kérdések népszerűsítésére törekszenek az illetékes szakörök.

Végül mint kiválóan érdekes irodalmi jelentéget megemlítjük, hogy Grassmann röpirata Ligouri erköestelen moráltheológiájáról immár

66-ik kiadásban forog közkezen s az utolsó kiadásokhoz az ötlet támadó Miksa herczegnek adott éles válasza is foglaltatik, s ugyancsak megemlítésre méltó az is, hogy Münchenben ultramontán ellenes czélzattal „Geschichtswahrheiten“ czim alatt egy időszaki folyóirat indult meg, a mely az objektív történetírás érdekében a Jansen-féle pápás történeti irást fogja megvilágítani s tendenciósus voltát kellő értékére redukálni. Az első füzetben Götz bonni ó-kath. tanár tollából egy alapos és tartalmas értekezés foglaltatik „Loyola Ignác és a protestantismus“ czimmel. Ismeretes, hogy az ultramontán történetírás leghevesebben támadott, állandó tárgya Luther és Gusztáv Adolf. A folyóiratot figyelemmel fogjuk kísérni.

(Eperjes.)

Dr. Szlávik Mátyás.

IRODALOM.

Magyar állam. „Fájdalmas szivből fakadt panaszszal szólott a biborosokhoz az aggastyán pápa. Mindenfelől szomorúság hirtelen veri fel a lelkek urát. (nono! talán mégis más a lelkek ura?! Éppen a panaszra okot adó események mutatják, mennyire nem ura a lelkeknek a pápa még a r. kath. vallású népeknél sem!) Rómában idegenek bitorolják a főhatalmat, (Olaszország fővárosában csak nem idegen Olaszország királya?) A bazilikák belsejére korlátozzák az igaz Istennek tiszteletét, míg a gonoszság, a szekták diadallal járják be a köztereket. (Az igaz istennek igaz tisztelete nem is utczai fényelő körmenetek tüntetéseihez való, maga az üdvözítő megmondta: mikor imádkozol, menj be a te titkos kamrádba. Különben is a pápa nem istenitisztelet tartása végett, hanem királyi joggal való birtoklás végett kíváncsodik ki a bazilikák belsejéből. A gonoszság és a szekták nem összetartozó fogalmak, legalább is nem annyira, mint a gonoszság meg a pápaság. Ha ott, a hol a pápa annyi századokon át uralkodott töméntelen papságával, hatalmával, gazdagságával: annyira megerősödött a gonoszság is, a szekták is: akkor a pápa nem is a lelkek ura, nem is isten helytartója. Mit panaszokodik, mit aggódik, hiszen azzal szokott kérkedni, hogy a poklok kapui se vehetnek rajta erőt! Diadallal járják be a köztereket nemcsak Rómában, hanem Párisban, Madridban, Lissabonban, nemcsak a gonoszság meg a szekták, hanem a gonoszság meg az egyedül üdvözítő r. kath. egyház hívei, s ostromolják a zárdákat, kiverik a papokat, barátokat, pedig azok a nemzetek nagyrészt mentek az eretnekség mételeyétől! Saját százados tapasztalatuk tanította meg őket arra, hogy lelki atyáik az ő javukat akarják, de nem a lelket, kincseket gyűjtenek, de

nem lelkit, imádkoznak is, küzdenek is egy ország eljöveteleért, de az nem az isten országa, hanem a maguké. Ennek szegülnek ellen a leghirhede-
tebb kath. népek s ezért lövöldöznek a szerzetesek a népre, golyóval, nem kenyérrrel viszonzva a kövel dobást.) Franciaországban az egyház leg-
hívebb munkásait a szerzeteseket üldözik, (de azért ám, mert nem az üdvözítő egyház, hanem a politikát űző pápaság munkásai voltak, üldözik, mert a szerzetesek üldözték a haza szabadságá-
nak leghívebb munkásait.) bűnös cselekvények beigazolása nélkül vádakot emelnek ellenük és a keresztény szeretet és kultúra legszebb intézmé-
nyeinek egész sorozatát akarják megsemmisíteni csak azért, mert ezeket az áldásos intézeteket szerzetesek vezetik. (Igen, vezetik törvény ellenére politikába avatkozva, s még a szeretet és kultúra intézeteit is rendeltetésüktől eltérítvén maguk po-
litikai céljaira fölhasználva, szegénységet fogadva, hirdetve milliardok összeharácsolása mellett.) Spa-
nyolországban újra forradalom készül (lám pedig az nem eretnekek országa) s a kormány gyenge-
ségében kiszolgáltatja a szerzeteseket a felizgatott tömegnek (pedig a kiszipolyozott tömeget kívánják Rómában továbbra is kiszolgáltatni a szerzetesek-
nek!) A szabadság cultuszával kérkedik korunk, pedig nem volt korszaka a történetnek, melyben jobban akadályozták volna a katolikusok lelkiismereti szabadságát, mint akadályozzák napjainkban. (Igaz, tanú reá a Syllabus, a biblia üldözése a tiltott könyvek jegyzéke, a pápa csalhatatlansága; a pápa a katolikusok lelkiismereti szabadságának legnagyobb akadályja.) Ime szent Péter trónjáról hangzik fel a keserű panasz és egyúttal kérelem a francziákhoz, hogy ne engedjék elveszni legáldásosabb intézményeiket, ne vessék országukat a secták karmai közé, melyek romlást, erkölcsi bukást hoznak az emberiségre (Dehogy az emberiségre, csak a pápaságra. A secták nemzeti erkölcsben, tudományban, hatalomban, jólétben előljárnak s óriás áldozatokkal fejlesztik legáldásosabb intézményeiket, a pápaság pedig péterfüllereket koldul, s koldusbotra juttatja babonára szoktatja, erkölcselenségre vezeti a népeket.) Spanyolország, a mely a secták forradalmaitól annyit szenvedett, ismét elfordulni akar az egyháztól. (Nem a secták, hanem igazhitű r. katolikusok dolgoznak ott folyvást forradalomban, s ha a nemzet el akar fordulni az „egyháztól,” ez csak azt mutatja, hogy az „egyház” nem elégtette ki lelki szükségét.) XIII. Leónak csodálatos bölcsesége látja az események kialakulását, (nem kell hozzá csodálatos bölcseség, hiszen a vak is látja!)

A gömöri ág. hitv. ev. egyházmegye tanítóegyesületének évkönyve az 1900. évi egyesületi évről. Összeállította Poltz József egyesületi főjegyző. A megalakulást vázoló jelentés után

Bencze Samu értekezése következik ezen czim-
mel: A hivatása magaslatán álló iskola kiváló szolgálatokat tesz a családnak, az egyháznak és a hazának. Az egyes gyűlések jegyzőkönyvei, az egyesület alapszabályai, ügyrendje, a tagok névsora olvasható még az évkönyvben

A Lorántffy Zsuzsánna egyesület évkönyve 1900-ból. Az egyesület sikerrel folytatja áldásos működését; tagjai összegyűlnek vallásos elmélkedések meghallgatására; biblia-olvasó órákra; varró óráikon hazai és külföldi jelesek tartottak vallásos előadásokat. Jótékonyágát sokféle alakban juttatta a szegények közé. Állandóan segélyezett 220 családot, kiosztva közülük 379 ruhát, 1134 kiló kenyert, 74 zsák burgonyát, 1 zsák lisztet, 123 liter babot, 85 pár cipőt, egy buzgó tagtárs 200 felnőttnak népkonyhai jegyeket osztott, s naponként 140 gyermeknek adott ebédet. Karácsonykor megajándékozott az egyesület 800 gyermeket; neveltetett 12 gyermeket, havi segélyt adott 12 nek, munkát szerzett 23 nak; Arvákat nevelt és helyezett el. Végre megnyitotta az egyesület ezen évben a cselédnevelő intézetet. Összes bevétele volt az egyesületnek 20.089 k., kiadása 17.023 k, összes vagyona 46,388 kor. Áldásos, szép működést fejt ki az egyesület!

ÜZENETEK.

P. P. Bizony már-már azt hittem, hogy azok számát akarja szaporítani, a kik hamar elhallgatnak! Lankadni, lemondani nem szabad annak, a ki kész lélekkel nemes ügyet szolgál. „Közel’mben” helyett mást kérek, így rövidíteni nem lehet. — **M. A.** Innen rendesen elmegy, pedig az előfizetés dolgában téved; az én bejegyzéseim szerint csak az első nevedre kaptam meg a díjat.

Luther-Társaság könyvkiadóhivatalában

BUDAPEST, VII. Rottenbiller u. 12.

kapható magyar és tót nyelven:

- 1. Emlékezés a konfirmáció ünnepére.** Szép színyomatú kép. 42 cm. magas 32 cm. széles. Ara . . . 30 fill.
- 2. Emlékezés a konfirmáció ünnepére.** Szép fekete nyomatú kép. Jézus, Luther, Melanchthon képeivel. Ara 10 fill.

MAJBA VILMOS

ev. lelkész, fõv. vallásnár.

Pályázat.

A losonczi ágost. hitv. evang. egyház pályázatot hirdet egy kántorsággal egybekötött

leánynépiskolai tanítói állomás

betöltésére. — A pályázni szándékozók 1901. évi május hó 15-ig bezárólag terjesszék be nevezett egyház lelkészi hivatalánál kérvényüket a szükséges okiratok (tanítói oklevél, keresztlevelel, családi állapotukat és esetleg eddigi alkalmaztatásukat feltüntető iratok) mellékletével együtt. A négyeshangú orgonajátékbeli jártasság mellett elsőbbségben részesülnek az oly pályázók, a kik valamely ének-karnak, dalegyletnek tagjai vagy vezetői. A megválasztandó rendes kántortanító, ha kezdő, — ideiglenes minőségben egy évig alkalmaztatik, melynek letelte után kifogások híján, — a működésben levők pedig azonnal, véglegesítettnek. — Az egyház által választandó ág. hitv. ev. kántortanító köteles: a népiskolai leányiskolában az iskolaszék által meghatározandó osztályok növendékeit önállóan, esetleg egy másik tanítóval (tanítónővel) megosztva vezetni; a templomban hetenként vagy két hetenként fölvaltva orgonázni, az éneket vezetni, az egyházi énekkarban közreműködni, sőt esetleg azt oktatni, vezetni. Szükség esetén köteles arra is, hogy a kántori teendőket önállóan végezze, mely esetben azonban tanítási óráinak száma kevesebb, és a törvényes óraszámom belül az állami elemi, a tanítóképzői gyakorló és az ipariskolában a vallástant tanítani. — Fizetése a meghatározandó hivány értelmében 1200 korona készpénz az egyházi pénztárból, szabad lakás, 1½ hold föld haszonélvezete és pótlódijként a temetési stóladij és a tanítói offertórium arányos osztaléka. Ötöd-éves pótlék 100 korona, összesen 4 izben.

Kelt Losonczon, 1901-ik évi április hó 23-án.

Gáber Gusztáv

felügyelő.

Margócsy József

ev. lelkész.

Orosházán, nyomtatott Veres Lajos gyorsajtóján.

Pályázat.

A hegyaljai egyházmegye kötelékébe tartozó, Miskolcz szomszédságában lévő sajtó-ár-
nóti ág. hitv. ev. magyar nyelvű egyházközség

lelkészi állására

pályázat hirdettetik. **Javadalma:** 3 szobából álló lakás, melléképületek és kerten kívül: készpénzben az egyházközség pénztárból **677 korona 20 fillér**, egy tagban levő 31 kat. hold. 116) □ öl szántó földnek szabad használata, a község közös legelőjén 6 darab marha legeltetésének joga, a szokásos stóla és offertórium. A lelkészi jövedelemnél 1200 koronáig 194 kor. 29 fill., 1600 koronáig 594 kor. 29 fill. államszegély van megállapítva. — A kellően felszerelt kérvények **f. évi május hó 12-ig** alulírotthoz küldendők.

Ózd, (Borsod-megye) 1901. április 3.

Túróczy Pál

főesperes.

28 3—2

HÖNIG FRIGYES

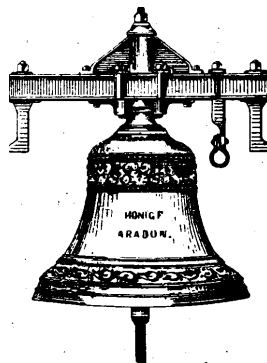
gőzüzemre berendezett

harang- és ércöntődeje, szivattyú-gyár

ARAD, Rákóczy-utca 11—28. szám.

— Alapított 1840-ben. —

A legnagyobb állami éremmel kitüntetve 1890-ben

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben **40% súly és ár megtakarítás éretik el.**

Kitűnő jó hang és tartósságáért **10 évi szavatolás!**

A legkedvezőbb fizetési feltételek!

Vasúti szállítás ingyen.

Forgatható vasharangfelszerelések és vasharangállványok. **Régi harangoknak** forgatható vasszerelésre való átalakításuk avagy azoknak **csekély felülfizetés mellett új harangokkal való becserezésük.**

Bővebb felvilágosítás és képes árlapok kívánatra **díjmentesen** küldetnek. ? 24—2

